

GUIDE FÖR SPECIALISTANSÖKAN I ANESTESI OCH INTENSIVVÅRD.

INLEDNING

En ansökan enligt SOSFS 2008:17 kräver ett stort antal korrekt ifyllda intyg. Att mot slutet av en ST-utbildning börja se över dessa och inför ansökan tvingas be om intyg eller kompletteringar från kurser och tjänstgöringar är naturligtvis helt fel arbetssätt. Vikten av att skapa en strukturerad kompetensportfölj vid start av sin ST- utbildning och kontinuerligt uppdatera den kan inte överskattas. En komplett portfölj är en förutsättning för en smidig ansökan om specialistkompetens.

Detta är inget policydokument från SFAI/KVAST utan ska ses som en åsiktsneutral beskrivning av rådande regelverk, avsedd som stöd inför specialistansökan. Om du som läsare uppfattar delar av innehållet som självklart ber vi om överseende med det. Det som här beskrivs har mer eller mindre frekvent skapat problem eller osäkerhet i samband med tidigare ansökningar.

BAKGRUND

Vidareutbildning för att erhålla specialistkompetens regleras av Socialstyrelsens författning SOSFS 2008:17, "Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkarnas specialiseringstjänstgöring". I en författning är föreskrifter tvingande medan allmänna råd är vägledande rekommendationer. I princip bör även allmänna råd följas, men de kan anpassas efter lokala förutsättningar och får ersättas med likvärdiga alternativ. Vid en ansökan om specialistkompetens är det SOSFS 2008:17 med tillhörande målbeskrivning för anestesi och intensivvård (SoS målbeskrivning) som ska vara uppfylld. Detta ska intygas av verksamhetschef och handledare på blanketten "intyg om uppnådd kompetens."

Utöver det ska föreskrivna lärandemetoder enl 7 kap. 7 § intygas. För anestesi och intensivvård är det:

- kliniska tjänstgöringar
- kurser
- skriftligt individuellt arbete enligt vetenskapliga principer
- kvalitets- och utvecklingsarbete.

SoS målbeskrivning för anestesi och intensivvård ska inte förväxlas med SFAI's Utbildningsbok från 2009 (UB). UB "syftar till att förklara kompetensmålen, beskriva inlärningssätt och hjälpmedel vid kompetensbedömning samt ge råd beträffande planering och genomförande av ST" som det står i förordet. UB är alltså SFAI's rekommendationer och råd för hur en ST-tjänst kan och bör genomföras samt ger exempel på vad den ska innehålla för att SoS målbeskrivning ska uppfyllas.

Att kortfattat klargöra förhållandet mellan SoS målbeskrivning och SFAI's UB är svårt. Här följer ett försök att belysa det viktigaste. SoS målbeskrivning är framtagen av SoS i dialog med SFAI. Som författning är texten föremål för juridisk tolkning, vilket kan ge den en innebörd svår att förutse för en lekman. Att ändra i texten är tidskrävande och ändringar får bara göras av SoS. Texten är därför med avsikt översiktlig och tanken är att SFAI's rekommendationer, som snabbare kan ändras vid behov, ska tolka ut detaljerna.

SFAI's UB är nödvändig för att tolka den praktiska innebörden av SoS målbeskrivning. Innehållet i UB är emellertid inte granskat av SoS, och har ingen juridisk tyngd vid en ansökan. I de fall SoS målbeskrivning och SFAI's UB står i motsatsförhållande är det SoS text som beskriver kraven vid specialistansökan. SFAI's rekommendation för ST-utbildningen kvarstår, men underlag för att kräva intyg finns inte. Under delmål 11 nedan kommer exempel på detta.

Förutom 5 års tjänstgöring finns i SOSFS 2008:17 inte några tidskrav för olika placeringar. Detta då ST-utbildningen är målstyrd. I princip kan man vid optimala förhållanden uppnå delmål, och bli godkänd, på kortare tid än de minimitider som SFAI rekommenderat i UB. SFAI anser att det tar viss tid i anspråk att uppfylla delmomenten i målbeskrivningen. Att ansöka om specialistbevis med stora avvikelser från UB's rekommenderade minimitider anser vi inte vara trovärdigt. Det står inte för kvaliteten i ST-utbildningen att minimera tjänstgöringstiderna.

SOS HANDLÄGGNING OCH DATUM FÖR SPECIALISTBEVIS

SoS har sedan införandet av SOSFS 2008:17 haft långa handläggningstider för specialistansökningar. Du kan bidra till att korta ner dessa genom att vara noggrann och tydlig när du skickar in din ansökan.

En komplikationsfri handläggning börjar med att du betalar ansökningsavgift och skickar in dina papper. SoS handläggare kontrollerar att ansökan är formellt komplett. En komplett ansökan går i normalfallet vidare till en medicinskt sakkunnig på SoS. Om granskningen inte föranleder begäran om komplettering går ansökan tillbaka till din utredare på SoS och beslut om specialistbevis kan fattas. Vid tveksamheter kan SoS inhämta yttrande även från de av SFAI utsedda externa bedömarna.

Kommunikation förs alltid med SoS handläggare. Inte med medicinskt sakkunniga eller externa bedömare.

Datum för specialistbevis sätts till det datum då en komplett ansökan fanns hos SoS och avgiften var betald. Vid behov av komplettering eller vid sen betalning förskjuts därför detta datum.

ÅTT FYLLA I BLANKETTER

ALLMÄNNA TIPS:

Var noggrann. Kontrollera att alla delmål är korrekt redovisade. När du är säker, kontrollera en gång till. En enkel komplettering kan förlänga din handläggningstid med över en månad! Ofullständigt ifyllda och ibland närmast oläsliga intyg inkommer allt för ofta till SoS. Det tar onödig tid i anspråk! Undvik handskrivna intyg om möjligt. Programvara för att ladda ner blanketter och spara dessa delvis ifyllda underlättar arbetet väsentligt (ex adobe acrobat).

ANSÖKAN OM SPECIALISTKOMPETENS: [LÄNK 1](#)

Fyll i aktuella uppgifter. Det bör poängteras att ST-utbildningen är målstyrd. Minst 5 års tjänstgöring på heltid krävs. En doktorsexamen kan tillgodoräknas som 6 månaders tjänstgöring. Minimikravet på den sammanlagda tjänstgöringstiden blir då 54 månader under förutsättning att målbeskrivningen i övrigt är uppfylld. Var noggrann med tjänstgöringstider och tjänstgöringsgrader. Jour, jourkomp och semester får räknas in i tjänstgöringen och behöver ej redovisas. Övrig ledighet ska redovisas och får inte tillgodoräknas (t.ex. föräldraledigt). Du underlättar bedömningen påtagligt om du redan i tjänsteförteckningen kan skapa en översiktlig bild av din tjänstgöring genom att fylla i relevanta uppgifter om klinik och enhet/placering.

Gör en separat förteckning över nummerade bilagor och fyll i ansökningsblankettens tredje sida när du är helt klar med din ansökan.

INTYG OM UPPNÅDD KOMPETENS: [LÄNK 2](#)

Verksamhetschef (VC) och handledare (HL) intygar att målbeskrivningen är uppfylld och att föreskrivna lärandemetoder använts. Såväl VC som HL ska vara specialister i anesthesi och intensivvård. HL ska ha genomgått handledarutbildning.

Om VC inte är specialist i anesthesi och intensivvård ska VC delegera till specialistkompetent läkare på kliniken att intyga uppnådd kompetens. På ansökan ska då finnas tre underskrifter. Specialist som intygar, VC som delegerar samt HL.

Om VC är handledare åt ST ska VC delegera till annan specialist på kliniken att skriva under på platsen för HL's underskrift.

Om ST flyttar sin anställning under ST utbildningen och har utfört del av sin ST-tjänstgöring på annan klinik ska samråd ske med därvarande VC, som skriver under på avsedd plats.

INTYG ÖVER GODKÄNDA LÄRANDEMOMENT I ENLIGHET MED MÅLBESKRIVNINGEN AVSEENDE KLINISK TJÄNSTGÖRING. [LÄNK 3](#)

För delmålen 2 – 17, ingår tjänstgöring som föreskriven lärandemetod. Tjänstgöringsintyg ska bifogas ansökan. För tjänstgöring gäller att alla delmål måste intygas i sin helhet. Som minimum ska bifogas ett tjänstgöringsintyg som intygar hela delmålet eller två tjänstgöringsintyg som intygar delar av delmålet.

Som exempel: Ett intyg som intygar ”delmål 2, 3 och 5 samt delar av delmål 6” är tillräckligt som enda tjänstgöringsintyg för delmål 2, 3 och 5, men ytterligare ett tjänstgöringsintyg krävs för delmål 6.

Aktuell handledare, dvs HL för tjänstgöringen ifråga, skriver under intyget. HL ska vara specialistkompetent i för tjänstgöringen relevant specialitet samt ha genomgått handledarutbildning.

Tjänstgöring utomlands under handledning kan tillgodoräknas i ST om den planeras in i ett utbildningsprogram och av VC och HL bedöms uppfylla delmål eller delar av delmål i målbeskrivningen. Bifoga en vidimerad kopia på intyg om tjänstgöring under handledning utfärdat av därvarande VC el motsvarande inkluderande en beskrivning av verksamheten. Vid behov bifogas en översättning av intyget till engelska eller svenska utförd av auktoriserad översättare. Utöver det ska din HL på hemmakliniken fylla i ett tjänstgöringsintyg på SoS blankett med uppgift om vilka delmål som uppfyllts. Tjänstgöring i utlandet utförd före legitimation, eller behörighet att utöva läkaryrket i det aktuella landet, kan ej tillgodoräknas. Notera att läkare som flyttar till Sverige kan börja tillgodoräkna svensk tjänstgöring först från det datum de fått svensk legitimation.

Råd från KVASt:

Var man gör sin ST-utbildning påverkar utformningen av tjänstgöringsintygen. På sjukhus med uttalad sektionering sker tjänstgöringen ofta i väldefinierade block som kan intygas separat. Intygen kan ge tillräcklig information om fördelning mellan anestesi vid olika typer av kirurgi och att t.ex. anestesi vid kärkirurgi har ingått i utbildningen. Om det inte på ett tydligt sätt framgår av intygen vad tjänstgöringen på ett block innehållit, se nedan.

På mindre sjukhus är ofta större delen av verksamheten samlad till en operationsavdelning med ett tätare samarbete och utbyte mellan olika sektioner. ST-läkaren har inte väldefinierade block utan roterar mellan olika sektioner med kortare intervaller och ett stegvis ökat ansvarstagande. Tjänstgöringsintygen spänner över längre tid och ger inte per automatik bra information vid en granskning. För att underlätta bedömningen vid ansökan är det då lämpligt att översiktligt beskriva vad placeringen innehållit och en ungefärlig tidsfördelning. (Se exempel bil 1)

INTYG ÖVER GODKÄNDA LÄRANDEMOMENT I ENLIGHET MED MÅLBESKRIVNINGEN AVSEENDE KURS. [LÄNK 4](#)
För delmål 1 – 6, 8 – 11 och 15 – 18 ingår kurs som föreskriven lärandemetod. Kursintyg ska bifogas ansökan. I motsats till vad som gäller för tjänstgöringsintyg räcker det att varje delmål är representerade på ett kursintyg även när de redovisas som del av delmål. Det finns ett undantag. Delmål 18 har bara kurs som lärandemetod och måste därför intygas i sin helhet.

Intyg ska utfärdas av kursledare i första hand. För äldre kurser eller kurser i utlandet bifogas kopia på kursdiplom el dyl samt ett kursintyg på SoS blankett med ifyllda delmål påskrivet av HL. Till utländska kursdiplom ska bifogas en översättning till svenska eller engelska av auktoriserad översättare.

Observera att kurser genomgångna före start av ST får användas och intygas som lärandemetod om de av VC och HL bedöms bidra till måluppfyllelse.

Tyvärr förekommer det att kursintyg som delas ut saknar för kursen aktuella delmål eller har felaktiga delmål uppsatta. Kontrollera därför omgående efter en kurs att ditt kursintyg är riktigt och be snarast om komplettering vid felaktigheter. Vid eventuella tveksamheter är kursledningen välkommen att höra av sig till KVASt för vägledning avseende delmål.

INTYG ÖVER GODKÄNDA LÄRANDEMOMENT I ENLIGHET MED MÅLBESKRIVNINGEN AVSEENDE SKRIFTLIGT INDIVIDUELLT ARBETE ENLIGT VETENSKAPLIGA PRINCIPER. [LÄNK 5](#)

Delmål 19, skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer (IAVP) har skapat många frågor och kanske också de mest divergerande exemplen på svar. SoS har varit återhållsamma i sina krav på delmål 19 vilket har givit utrymme för allehanda tolkningar inom olika specialitetsföreningar och av andra aktörer.

Man kan ha olika åsikter om vad som skulle vara optimalt. Den här texten är inte avsedd att ta ställning till det. Här följer en beskrivning av aktuella krav för delmål 19 samt förslag på hur du vid din ansökan ska gå tillväga för att på ett smidigt sätt få ditt arbete bedömt.

Det är som tidigare påpekats måluppfyllelse enligt målbeskrivningen i SOSFS 2008:17 som ska intygas när du ansöker om specialistbevis. Att SoS har tolkningsföreträdare beträffande författningen kan tyckas vara onödigt information, men det florerar en mängd felaktiga uppgifter om vad som är "krav" beträffande delmål 19 så det kan behöva klargöras.

Kurs:

Nästan alla specialiteter har krav på kurs under delmål 19. För anestesi och intensivvård finns inte det kravet. Det hindrar emellertid inte att man som förberedelse inför sitt IAVP deltar i de kurser i forskningsmetodik och evidensbaserad medicin som finns tillgängliga inom de flesta landsting

Arbetets omfattning:

SoS ställer inte några krav på omfattningen för IAVP utan hänvisar till specialitetsföreningarna. Dessa anger tider för arbetet på mellan 5 och 10 veckor, den längre tiden inklusive vetenskapliga kurser. SFAI's UB rekommenderar 5 veckor, men också och viktigare, acceptabel omfattning på arbetet. En litteraturgenomgång alternativt egen datainsamling med en skriftlig sammanställning som presenteras och försvaras på kliniken. Det kan resultera i en behandlingsrekommendation för kliniken, en artikel motsvarande en ABC artikel i läkartidningen, alternativt en poster på kongress. Observera att uppgiften om tid bara är satt som en vägledning för hur stort arbetet ska vara. Det är målpuppfyllelse som gäller och naturligtvis kommer det ta olika tid för olika arbeten utförda av olika personer. Det viktiga för en ST-läkare är att ha en klar uppgörelse med arbetsgivaren hur mycket arbetstid som får avsättas, och hur man ska gå till väga om arbetet inte är färdigt när tiden är förbrukad.

Ämne för arbetet:

SoS har inte några krav på ämnet för IAVP. Ur ett utbildningsperspektiv är naturligtvis ett ämne som förutom ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt också tillför kunskap och insikt inom anestesi och intensivvård att föredra, men krav på det finns alltså inte.

Krav på handledaren:

Kravet på HL för IAVP är specialistkompetens inom det område som arbetet avser samt handledarkurs. SoS ställer inte krav på någon särskild vetenskaplig kompetens hos HL för IAVP. Att det är synnerligen lämpligt med en disputerad HL där sådan finns att tillgå torde vara självklart, men författningen ger inte stöd för att kräva detta.

Tillgodoräkna tidigare utfört arbete:

Ett arbete skrivet före ST som av VC och HL bedöms uppfylla målbeskrivningen kan redovisas som IAVP.

Råd från KVASt:

Att bedöma ett individuellt skriftligt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer efter att ha läst en beskrivning på tjugio ord är en omöjlighet. Du kan underlätta bedömningen genom att bifoga en sammanfattning av ditt arbete, inklusive forum för presentation av arbetet samt eventuell vetenskaplig stödfunktion om din HL inte är disputerad. Ett alternativ är att bifoga det kompletta arbetet.

INTYG ÖVER GODKÄNDA LÄRANDEMOMENT I ENLIGHET MED MÅLBESKRIVNINGEN AVSEENDE KVALITETS- OCH UTVECKLINGSBETE. [LÄNK 6](#)

Delmål 20 har inte vållat problem i någon större utsträckning. Följ målbeskrivningen och SFAI's rekommendation:

"Under ST-tiden ska ST-läkaren delta aktivt i ett förbättrings- eller kvalitetsarbete under handledning. ST läkaren behöver inte nödvändigtvis delta i uppstart eller avslut av projektet, men ST-läkaren ska aktivt delta i ett av klinikens systematiska förbättringsprojekt." Redovisa på avsedd blankett.

KOMMENTARER AV SPECIFIKA DELMÅL

DELMÅL 1:

Delmål 1, "att behärska tillämpliga delar av de medicinska och naturvetenskapliga grundvetenskaperna" är egentligen ett okomplicerat delmål att uppnå. Detta är något vi som anestesiologer diskuterar och läser om i princip dagligen. Det har florerat uppgifter om krav på en avgränsad kurs för delmål 1. Det är fel. Under en ST-utbildning innehåller ofta flera kurser delar av delmål 1, vilket tillsammans med självstudier kan täcka delmålet väl.

DELMÅL 6:

"Att kunna handlägga intensivvård vid medicinska och kirurgiska sjukdomstillstånd". Tjänstgöringsintyg bör utformas så att IVA tiden går att utläsa. Det finns ingen juridisk grund för att kräva en viss tjänstgöringstid inom intensivvården eftersom utbildningen är målstyrd. SFAI's rekommendation om minimitid är satt som ett riktmärke för hur lång tid det

normalt tar att uppnå dessa mål. Att på en avsevärt kortare tjänstgöringstid inom intensivvården uppfylla målbeskrivningen är enligt SFAI inte rimligt.

DELMÅL 8:

"Att behärska bedömning och behandling av akut smärta och förlossningssmärta samt att initialt kunna handlägga cancersmärta" Delmål 8 ska naturligtvis vara intygat både på kurs- och tjänstgöringsintyg, men det finns inte krav på någon specifik smärtplacering eller på någon avgränsad smärtekurs. Beroende på tjänstgöringsort kan en placering på en smärtenhet vara enda möjligheten att nå delar av delmål 8, och då kanske främst behandling av cancersmärta. Om så är fallet måste smärtplacering vara obligat på den orten, men något generellt krav finns alltså inte.

DELMÅL 10:

"Att kunna handlägga patient på skadeplats och utanför vårdenhet, transport av patient med sviktande vitalfunktioner mellan och inom sjukhus samt ha goda kunskaper i katastrofmedicin" Svårighet att vid en granskning utläsa och förstå hur tjänstgöringsmålet för delmål 10 uppnåtts har medfört önskemål om komplettering. För att undvika det kan du försöka förtydliga detta på tjänstgöringsintyget. (Se ex bil 1)

DELMÅL 11:

Delmål 11 "Att kunna handlägga patienter inom minst ett specialanestesiområde med tillhörande intensivvård samt ha kunskap om de övriga två", har vållat problem för många ST-läkare. Texten i utbildningsboken har inte varit glasklar. Kursplatser och tjänstgöringsplatser har varit underdimensionerade.

Enligt konsensus inom SFAI är det tillräckligt med 3 månaders tjänstgöring inom ett specialanestesiområde för att kunna uppnå kunskapsmålet "kunna handlägga". SFAI har fortfarande rekommendationen att sammanlagt 6 månaders specialanestesi- och intensivvård ska ingå i ett ST-block. En placering om 6 månader eller en uppdelning på två områden om 3 månader är tillfyllest.

Utbildningsboken rekommenderar kurs inom de specialanestesiområden där ST-läkaren inte tjänstgör.

SoS har hösten 2012 gjort en bedömning av den juridiska innebörden av texten i målbeskrivningen för delmål 11. Man har kommit fram till att:

-det inte finns någon grund i målbeskrivningen under delmål 11 att kräva kurs för de områden inom specialanestesi där kompetensmålet är "kunskap om".

-det inte finns grund i SoS målbeskrivning för att kräva mer än en kurs för delmål 11.

-det alltid föreligger krav på minst en kurs som avhandlar delmål 11. Detta även om du har tjänstgjort inom alla tre specialanestesiområden (vilket f.ö. enl SFAI är ytterst tveksamt av fördelningsskäl!).

Här är ett exempel på en oförutsedd betydelse som skrivits in i författningen och uppmärksammas i efterhand. Den juridiska grunden för SFAI's rekommendation har efter SoS tolkning fallit bort. SFAI's starka rekommendation att ST-läkare ska gå kurs inom de specialanestesiområden där de inte tjänstgör, kvarstår oförändrad, trots att det inte finns krav i författningen att intyga detta när man ansöker om specialistbevis.

ÖVRIGT:

Det finns inte något krav i SoS målbeskrivning på specialisttentamen i någon form. I utbildningsboken lyder texten "I slutet av ST-utbildningen förväntas ST-läkaren uppvisa teoretiska kunskaper motsvarande godkänt EDA del 1."

Råd från KVASt:

Bifoga vidimerad kopia av godkänd ITA/EDA om du har genomfört någon av dessa. Det är inte självklart att det är till någon nytta för dig i den sammanlagda bedömningen, men det kan aldrig vara dig till last att ha en godkänd tentamen.

LYCKA TILL MED DIN SPECIALISTANSÖKAN!